

Handläggare
Peter Tuva-Li

Reviderat

Datum
2016-09-19
2017-12-08

Diarienummer
KTN-2016-0303

Konstprogram för Årsta torg

Kulturförvaltningens uppdrag för offentlig konst

Kulturnämnden ansvarar för kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar. Inom kulturförvaltningen ansvarar avdelningen för strategi & omvärld för konstnärliga gestaltungsprojekt i utomhus- och inomhusmiljö, konstinköp vad gäller konst avsedd för offentliga miljöer i Uppsala kommun, reparationer och underhåll av den offentliga konsten samt pedagogiskt förankringsarbete kring den offentliga konsten. Konstprogrammet är ett dokument som beskriver förutsättningarna för de konstnärliga insatserna med utgångspunkt i Mål & budget, kulturnämndens verksamhetsplan och beslut om investeringsmedel för konstnärlig gestaltning.

Bakgrund

Utvecklingen av Östra Sala backe förväntas pågå fram till år 2022. Arbetet sker i fyra etapper. Stadsdelen planeras att utökas med 2500 nya bostäder, handel och service. 350-450 nya förskoleplatser samt handel och service. Kulturnämnden har avsatt medel för konstnärlig gestaltning av Östra Sala backe. Etapp 1 började med utbyggnaden av en gång- och cykeltunnel där kulturförvaltningen genomförde ett samarbete med stadsbyggnadsförvaltningen för att möjliggöra konstnärlig gestaltning. Konstnären Fideli Sundqvist fick i uppdrag att producera konstverket med titeln ”Pappersresan”. Nu inleds etapp 2 i projektet där de konstnärliga insatserna riktas till Årsta torg med möjlig förlängning till Årstaparken.

Stadsutvecklingen i Östra Sala backe

Uppsala kommun utredde redan 2006 möjligheterna till att utveckla den tidigare kraftledningsgatan från 1970-talet i Östra Sala backe. Program för utvecklingen togs fram 2010 och antogs 2011 då kommunstyrelsen godkände planprogrammet. Östra Sala backe och Årsta kommer att länkas samman för att bilda en helhet. Norr om Östra Sala backe ligger Gränby och söder om Östra Sala backe Fyrislund och Boländerna.

Värden knutna till platsen Årsta torg

Årsta torg utgör en knutpunkt för centrumbildningen i stadsdelen Östra Sala backe. Innergårdarna ansluter till kvartersbildningen som i sin tur genom olika passager leder till torgytan och de angränsande parkerna Årstaparken och Källparken. Vetenskap, biologi och Östra Sala backes gröna profil har varit värden som särskilt beaktats för konstnärlig gestaltning i utbyggandet av stadsdelen. Genom att knyta an till grönskan från parkerna också i de kvartersområden som planeras kommer den att fungera som sammankopplande element och tillgodose behoven av rekreation. I stadsdelen är målet att ha ett småskaligt äldre odlingslandskap som förebild med inslag av ängsmark, allmogeåker, sandmark, blommande träd och buskar. Växtligheten får en stor betydelse för bland annat insekter och fåglar. För att skapa större variation i landskapet kan stenmurar och odlingsrösen skapas. Det möjliggör i sin tur småbiotoper som gynnar artgrupper som fåglar, insekter och kräldjur. Östra Sala backe ska vara en hållbar stadsdel med odlingsmöjligheter och kreativa gemensamma ytor. Dessa värden kan synliggöras genom konsten. Årsta torg ses också strategiskt sett som en särskilt viktig plats för offentliga konstsatningar med tanke på tillgänglighetsaspekten. Torget utgör en publik plats där många människor kommer att kunna ta del av och uppleva konsten.

Befintlig konst i området

Konstnärlig gestaltning har genomförts i etapp 1 där en gång- och cykeltunnel gestaltades av konstnären Fideli Sundqvist med verket "Pappersresan". Gång- och cykeltunneln är 10 meter bred och 33 meter lång. Till tunneln i Östra Sala backe valde konstnären att utgå från Carl von Linnés apostlars resor i Sverige och världen. I närheten av tunneln har stadsbyggnadsförvaltningen utvecklat en av kommunens Linnéstigar Vaksalavandringen. Ett önskemål för tunneln var att den konstnärliga gestaltningen skulle stärka känslan av trygghet och upplevas som ljus och välkomnande för barn och vuxna i alla åldrar. I stadsdelen Sala backe finns en mycket liten representation av plats-specifik offentlig konst. I Årstaparken finns konstverken Solbågen från 1991 och Porten från 1992 av konstnären Leif Bolter.

Stadsbyggnadsförvaltningens vision och mål

Enligt dåvarande byggnadsnämnds riktlinjer färdigställde dåvarande stadsbyggnadskontoret under 2010 ett program för utveckling av Östra Sala backe. Kommunstyrelsen godkände programmet som vägledning för detaljplanarbeten och fortsatt genomförande i januari 2011. Ur planprogrammet (Dnr: 2003-20007):

Östra Sala backe skapar en sammanhållen stadsstruktur som kopplar ihop Sala backe och Årsta och därigenom "läker" stadsväven. Strukturen bygger på möten, variation, upplevelser och mångfald. Den nya bebyggelsen tillför nya kvaliteter i boende och stadsmiljön genom sin varierade utformning, och attraherar människor med olika bakgrund, livsstilar, intressen, kulturer och livsskeden, genom att bostäderna ges olika upplåtelseformer och storlekar. Strukturen gör det enklare och tryggare att ta sig mellan stadens olika delar, eftersom Fyrislundsgatan utformas som en stadsgata och nya, tydliga stråk skapas. Området fungerar som en "brygga" och mötesplats mellan stadsdelarna. Östra Sala backe bidrar till att ge de östra delarna av Uppsala en innerstadskänsla och urban karaktär med ett

attraktivt stadsliv med en blandning av bostäder och verksamheter. Årsta centrum blir en viktig mötesplats. Hållbarhet är i fokus. Strukturen är robust, miljömedveten, ska underlätta etablering av nya verksamheter och är såväl ekologiskt som socialt och ekonomiskt hållbar.

Kulturnämndens visioner och mål för konstnärlig gestaltning för Årsta torg

Visioner och mål för konstnärlig gestaltning i etapp 2b Årsta torg, är att möjliggöra en konstnärlig gestaltning som utgår från torgytan och som också kan skapa en rörelse och förlängning till Årstaparken. Den konstnärliga gestaltningen ska knyta an från projektet i etapp 1 och genomsyras av ledord såsom: Mångfald, tillgänglighet, jämställdhet, natur, biologi och vetenskap. Den konstnärliga gestaltningen ska visuellt synliggöra konstnärliga tankar och reflektioner om platsens karaktär, historia och sammanhang och ska likt området vara hållbart materialmässigt och funktionsmässigt vilket går i linje med områdets gröna profil. Konsten på Årsta torg ska ha som mål att fungera integrerat i helheten av torgytan. Konstnärliga tekniker som kan fungera väl på torgytan kan vara att arbeta med ljus, ljud och bild. Utformning av konst kan exempelvis ske i nära dialog med arkitekt och landskapsarkitekt där integrerad konst i markläggning, av lyktstolpar, vattenhantering eller möblering är möjliga utgångspunkter. Barnperspektivet är en viktig målsättning för konstnärlig gestaltning så att konstupplevelserna som planeras för Årsta torg når målgruppen.

Förutsättningar för konstnärlig gestaltning

Plan- och gestaltningsprogrammet för Östra Sala backe har genomsyrat förutsättningarna för konstprogrammet för Årsta torg. Det är önskvärt att den konstnärliga gestaltningen förstärker områdets karaktär och identitet som utgår från programmen för Östra Sala backe såväl i etapp 1 som i etapp 2 och efterföljande delar av projektet. En annan förutsättning är att ett nära samarbete sker mellan arkitekter och konstnärer. Torgytan förutsätter att konst och arkitektur kan fungera gränsöverskridande. Vidare kommer torgytan att vara öppen och ha många olika funktioner vilket ställer krav på konstnärliga utgångspunkter och förhållningssätt till platsens funktion och betydelse som mötesplats. Torgytan blir inte ett traditionellt torg vilket utgör en unik möjlighet att arbeta undersökande i en konstnärlig process. Flödet genom torgytan från skolan och till Årstaparken bör tas tillvara och synliggöras i den konstnärliga gestaltningen. Möjligheterna att synliggöra Årstaparken från Årsta torg kan vara en aspekt att binda in i ett konstnärligt skissuppdrag. Den konstnärliga gestaltningen bör förhålla sig till en öppenhet som inkluderar många människor i olika åldrar och med olika erfarenheter.

Juul & Frost Arkitekter har på stadsbyggnadsförvaltningens uppdrag arbetat med Årsta torg med tanken om en helhetsgestaltning där den allmänna platsmarken har en enhetlig utformning. Element som framhålls från arkitekterna är det historiska kontra den nya utformningen, det gröna och det urbana. Arkitekterna har arbetat med tre färgpaletter som spänner mellan den gröna naturen, tegelfasader i gula, grå, svarta och tränyanser samt mörka plåtmaterial i fasaderna och slutligen fasader i vitt puts som bryter av mellan färgskalorna. På torgytan är det sociala mötet i centrum, planteringarna, möbleringarna skapar förskjutningar och skapar mötesrummen på de allmänna platserna såväl på torget som i kvartersbilden. Hela området kring Årsta torg har en gemensam identitet som visuellt definieras av det sammanhängande materialet. Markläggningen som går genom hela området består av olika

indelningar med stenar som ger en historisk referens till områdets trädgårdar. Årsta torg definieras som en plats med stor flexibilitet. På var sida av torget kommer höga lyktstolpar att finnas där det är möjligt att hänga en vajer som går tvärs över torget på en högre höjd, här är det möjligt att rama in torget för olika aktiviteter som utspelar sig på platsen.

Platser för offentlig konst

Den konstnärliga gestaltningen i etapp 2 föreslås fokusera på Årsta torg, den plats som utgör själva hjärtat i Årsta centrum och knyter ihop kvartersmarken med Årstaparken. Årstaskolan ligger också i anslutning till Årsta torg, därmed är torget särskilt viktigt ur barn- och ungdomsperspektivet eftersom det utgör ett rörelseflöde mellan skola, torg och park.

Urval och beslut

Beslutsfattningen rörande den offentliga konsten för Östra Sala backe följer Uppsala kommuns riktlinjer för offentlig konst. Projektledare från kulturförvaltningen kommer att arbeta med förvaltningens konstgrupp samt gestaltungsgruppen för projektet som utgörs av projektledare från stadsbyggnadsförvaltningen, arkitekterna i projektet samt särskilt inbjudna byggherrar.

Byggherrar

De byggherrar som finns knutna till Årsta Torg föreslås om möjligt att bjudas in för information samt att förvaltningen utarbetar förslag på hur byggherrarna kan bjudas in när projektet tar form.

Tidplan

Hela stadsutvecklingsprojektet i Östra Sala backe med sina fyra etapper planeras att stå klart 2022. Tidsplan för skissarbete följer stadsbyggnadsförvaltningens tidsplan, kulturförvaltningen samråder med stadsbyggnadsförvaltningen om kontinuerligt uppdaterade tidsplaner.

Dialog med medborgare

Stadsbyggnadsförvaltningen har sedan 2013 genomfört flera medborgardialoger och workshops, där synpunkter på expansionen av Östra Sala backe varit i fokus. Något konstprogrammet särskilt tagit fasta på är önskemål om en grönskande stadsdel med tillgång till grönområden. Fortsättningen av den konstnärliga gestaltningen i etapp 2 bör hålla kvar i tematiken kring natur, vetenskap och biologi för att skapa en gestaltning för Östra Sala backe som upplevs som sammanhållen. Årstaskolan (F-9 skola) ligger i anslutning till Årsta torg som utgör ett stråk mellan skolan och Årstaparken. För att få med barn- och ungdomsperspektivet föreslås att barn och unga från skolan att får särskilt riktad information om konsten som planeras i deras omgivning samt att de kan få ta del av konstnärernas skisser och möjlighet att lämna synpunkter. För att möjliggöra det kommer kulturförvaltningen att undersöka möjligheten till hur dialog med medborgare kan ske, vilka skolor som kan vara aktuella att föra dialog med, vilken form och omfattning som är möjlig kopplad till budget.

Bilagor

- 1 Översiktsillustrationer som visar utbyggandet av Östra Sala backe
- 2 Illustration som visar etappindelning
- 3 Illustrationer som beskriver Årsta torg